

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

Zápis o obhajobě disertační práce

Akademický rok: 2021/2022

Jméno a příjmení studenta: Mgr. Olga Słowik
Identifikační číslo studenta: 14093310

Typ studijního programu: doktorský
Studijní program: Filologie
Studijní obor: Dějiny české literatury a teorie literatury
ID studia: 472217

Název práce: Jídlo, ženy a osobní identita
Vybrané kapitoly ze současné české prózy
Pracoviště práce: Ústav české literatury a komparatistiky (21-UCLK)
Jazyk práce: čeština
Jazyk obhajoby: čeština
Školitel: doc. Mgr. Libuše Heczková, Ph.D.
Oponent(i): doc. PhDr. Viola Parente Čapková, Ph.D.

Mgr. Jan Matonoha, Ph.D.
Datum obhajoby: 22.09.2022 **Místo obhajoby:** Praha
Termín: řádný

Průběh obhajoby: Obhajoba disertační práce
Vedoucí / školitel: doc. Mgr. Libuše Heczková, Ph.D.

Oponenti:
doc. PhDr. Viola Parente Čapková, Ph.D. - přítomna online
Mgr. Jan Matonoha, Ph.D. - nepřítomen

Komise:
Předseda: doc. PhDr. Daniel Vojtěch, Ph.D. - přítomen

Členové:
doc. PhDr. Jan Wiendl, Ph.D. - přítomen
doc. PaedDr. Luboš Merhaut, Csc. - přítomen
doc. Mgr. Michael Špirit, Ph.D. - přítomen
doc. PhDr. Jiří Homoláč, Csc. - přítomen

Zápis z obhajoby

1. Vedoucí práce doc. Heczková představila doktorandku Mgr. Olgu Słowik, její odbornou praxi v rámci doktorského studia, spolupráci s CEFRES, zahraniční stáže, práci v rámci Centra genderových studií, zdůraznila angažovaný přístup ke světu. Dle doc. Heczkové více než adekvátně splnila náplň doktorského studia, doporučila práci k

obhajobě.

2. Doktorandka v úvodním slovu představila dizertační práci. Doktorandka v ní kladla za cíl ukázat a analyzovat komplexní propojení anorexie a genderové ženské identity v české literatuře. První kapitola se zaměřuje na teoretické zázemí. V druhé a třetí kapitole jsou interpretovány vybrané texty současné české literatury. Dále se práce věnuje próze Anny Bolavé, pro jejíž interpretaci je použita metafora anorexie jako projev odproštění od vlastního těla. Protagonistka próza se identifikuje jako víla, jež je nehmotná, v závěru prózy se odebrá na půdu, kde suší své byliny. Tento prostor je v rámci literární tradici připisován “bláznivým” ženám. Je hlína k snědku Jakuby Katalpy, jež je v kontrastu k předchozím prózám je sensuální, protkán afirmativním přístupem k vlastní tělesnosti. Protagonistka na konci textu opakovaně zvrací jídlo, čímž se zbavuje rodinných vztahů. Cílem práce nebylo vytvoření systematické klasifikace, ale spíše zaměření na close-reading a interpretaci textů.

3. Oponentka prof. doc. Parente Čapková představila svůj oponentský posudek: práce je velmi bohatá a vyzývá k dialogu, interpretace jsou pozoruhodné. Přes ukotvení ve feministické teorii se práce plně věnuje literárně-vědnému hledisku, oponentka dále zmínila průkopnický aspekt práce a její aktuálnost, jež vyplňuje nedostatek ve teoretické reflexi próz věnujících se vztahu jídla, žen a anorexie. Oponentka zmínila, že ji zarazil menší rozsah kapitoly věnující se próze Temná láska. Práce vyžaduje interdisciplinární přístup. Oponentka by uvítala hlubší zamyšlení nad rozdíly autobiografických a neautografických próz, navrhla toto téma do další diskuze. Dle oponentky je také zajímavé propojení práce s literárně-vědnými teoriemi z polského prostředí. Poznámka k dualitě identita vs. identifikace – možná by posloužila feministicko-psychoanalytické prameny. Oponentka zdůraznila rozsah nastudované a použité teorie. V interpretačních kapitolách by mohlo být plodné použít feministické teorie auto-fikce.

Oponentka věří, že práce bude inspirací pro badatele*ky z různých oborů. Předběžně klasifikuje předloženou práci jako: prospěla.

Otázky oponentky do rozpravy:

- podrobnější komentář k volbě textů?
- možnost zvolit jednotný metodologický přístup, jednotný klíč ke čtení, práce se soustředí na interpretace vycházející z textů, jaká je reakce na tento přístup?
- jakým dalším tématům a otázkám se doktorandka plánuje dále věnovat?

4. docent Vojtěch shrnul oponentský posudek doktora Matonohy, který pro jeho rozsah nelze číst celý:

- doktor Matonoha oceňuje polskou inspiraci, větší pozornost by si zasloužila bourdieuvská teorie
- dle doktora Matonohy by větší pozornost měla být věnována práci k traumatu Alexandra Kratochvila
- doktor Matonoha se dle docenta Vojtěcha snaží vyvážit světový přístup s českým teoretickým prostředím
- další poznámka se vztahuje k estetickým aspektům interpretovaných textů, texty jsou dle Matonohy jsou umělecky druhořadé
- další námitka ke zmínce je filozofický aspekt práce – zejména v oblasti odhmotnění těla v motivu víly
- na místě, kde Słowik diskutuje abjekci, by bylo vhodné připomenout, že pojem zavedla Julie Kristeva, také by se hodilo použít její přístup k mateřství
- první část textu vrcholí v závažnou otázku, zda interpretované texty jsou schopny naplnit vytyčené interpretační rámce, což není problém dizertace, ale Słowik na to mohla upozornit.
- v druhé části textu doktor Matonoha oceňuje pozornost věnovanou

patologiím, zásadní je, že primárním faktorem anorexie není jen touha po ideálním těle, ale spíše psychologické hlubší důvody, vymezování se vůči okolí, zejména rodiny, v době dospívání. Oceňuje způsob, kterým se Słowik zabývá primární a sekundární literaturou, v souvislosti s rolí matky by možná přišel vhod interpretační rámec J. Lacana.

- anorektické tělo může být jak snahou přijmout konvenční formy těla, tak radikální odmítnutí tohoto heteronormativního kritéria, ocenil způsob vypořádání se s S. Bordeau a přístupem J. Bergera – internalizovaný typ sebedohledu nad sebou samou

- v další části se posudek se zastavuje u interpretačních podnětů
- závěrem: Słowik znám jako osobu s velkým rozhledem v oblasti feministických teorií, na obecné rovině jsme si po Šoa navykli nebýt rasisty, tedy nevydávat mužský bílý subjekt za normu, nerozlišovat, zda je subjekt člověkem nebo zvířetem, jaký má gender, jakou orientaci, postavu, pro všechny tyto typy diskriminace existují svébytné pojmy, k dobrání se k ideálnímu stavu je potřeba vykonat velké množství práce, jednu z její částí Słowik naplnila. Docent Matonoha doporučil práci k obhajobě s hodnocením prospěla.

5. Vyjádření doktorandky:

- většina námitek doktora Matonohy k absentujícím badatelům – je způsobena snahou nezaplňovat práci velkým množstvím poznámek pod čarou, Słowik v metodologické části práce se snažila popsat přístupy, které pro ni byly přínosné

- k námitkám profesorky Čapkové – dochází k záměně feminismu a genderových studií, často se zkoumá psaní žen, dějiny žen, čtení žen, a často se to prezentuje jako gender studies výzkum, což reprodukuje stereotyp, že normální psaní je mužské a ženské genderované.

- autofikce není plně vymezený, měl by nahradit pojem autobiografie, ale to se neděje, fikce vychází ze života a biografie je z části fikční, rozhodla jsem se nepracovat s termínem autofikce,

- výběr textu vychází z jisté absence pozornosti, kterou recenzenti*ky věnují aspektům jídla a omezení schopností přečíst celou produkci, motivy jídla a potíží s jídlem se vyskytují nezávisle na genderu autora*ky, ale většinou se vztahují k ženským postavám, u mužských jde většinou o průvodní jev – výsledek stresu, obtíží, u ženských postav ale jde o hlubší reflexe vycházející z komplikované psychologie a identifikace. Za zmínku stojí i sbírka Luňáčkové, v níž subjekt – růžové tělo touží po pravých úhlech, což by šlo interpretovat jako anorektické uvažování.

- možnost zvolit jednotnou metodologickou linku, jeden klíč – tomu jsem se vyhnula, jelikož jako vodítko již funguje jídlo a anorexie, větší zúžení by mohlo vést ke zploštění interpretovaných textů, jako jednu z možností bych viděla vzít motiv posvátnosti jídla a sexuality, ale mohlo by to potlačit jedinečnost textů

- uznávám jako chybu, že jsem v kapitole o identitě a feministických teoriích nevěnovala psychoanalytickým přístupům, není to směr, v němž bych se cítila dostatečně pevně a také mi tato linka napříšla u interpretovaných textů jako dostatečně fungující,

- uznávám, že u pojmu abjektu zmiňuji Kristevu, ale až později v textu. Docentka Heczková: jde o dnes velmi rozšířený pojem, u kterého patrně již nemusíme zmiňovat jen původní autorku..

- ad námitka k estetické hodnotě zvolených próz: doktor Matonoha zmiňoval autorky, kterými se sám zabývá, autorky jsem zvolila dle zvoleného klíče, prózy považuji za dostatečně kvalitní, ráda bych se zeptala, v čem je Vostrá esteticky hodnotnější než Berková

6. docent Vojtěch zahájil obecnou diskuzi komise

- docentka Heczková: slyšeli jsme o možnostech rozšiřování práce, ale záměrem bylo především zužovat, věnovat se konkrétně a pečlivě vybraným textům, v práci jsou dobře vystižené rysy zvolených textů, které by mohly zajímat také literární historiky*čky. Motiv sakrálnosti jídla, zejména v křesťanské tradici, je ještě mnohem širší.

- docent Vojtěch: jaký vztah má teoretická vrstva ke způsobům, jakým pohlíží na diagnózu anorexie psychiatrie, z hlediska lékařství jde o nemoc, pohlíží na problém z hlediska symptomů, psychiatrie od 60. let se napojovala na filozofickou psychologickou větev západního myšlení, jde o to, jestli teorie akceptuje názor terapie, zkušenosti s nemocí, jelikož ta má největší záběr. Identitární problémy – je otázka, zda jsou spouštěčem, anebo jde o sekundární záležitost, setkáváme se s tím, že se nemoc vyskytuje u dětí, je popis obsažený v prózách, který sedí na teorii, odtažený od skutečného problému.

- Słowik: mým cílem nebylo najít důvod anorexie, je pravda, že feministické přístupy byly kritizovány za de-medikalizaci anorexie, interpretují anorexii jako projev protestu proti objektivizaci ženského těla, nejde říct, že jde o protipóly, ale škálu – jakmile tělo vypadá zdravě, nikdo nepředpokládá, že má člověk problém. Vzhledem k rozšíření tematiky v médiích se ve velkém množství próz objevuje motiv pomoci ostatním, zdůraznění, že anorektičky nechtějí být jen “krásné”, ale že jde i o hlubší psychologické aspekty, je otázka nakolik bychom měli* věřit autorkám, že jejich přístup je upřímný, ale nechtěla jsem překračovat hranici a hledat pravdu, záměrem bylo interpretovat texty, néjít za ně.

7. Závěr komise:

docent Vojtěch: komise se všemi hlasy usnesla pro přijetí práce jako obhájené. Komise vyjádřila znepokojení nad posudkem doktora Matonohy, který svojí rozbíhavostí neodpovídá standardům na oponentury dizertačních prací.

Klasifikace obhajoby:

prospěl/a (P)

Předseda komise:

doc. PhDr. Daniel Vojtěch, Ph.D.

.....

Členové komise:

doc. PhDr. Jan Wiendl, Ph.D.

.....

doc. PaedDr. Luboš Merhaut, CSc.

.....

doc. Mgr. Michael Špirit, Ph.D.

.....

doc. PhDr. Jiří Homoláč, CSc.

.....